

หัวข้อพิเศษ : แนวทางการจัดการมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ตำบลมายอ
อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

อังกฤษ : Waste management guidelines from the beginning with a participatory
process, Tambon Mayo, Amphoe Mayo, Pattani Province

ผู้วิจัย : พุรคอน ประแก้ว, สาลีณี เทษา, ยัสมี ตะแซสาเมาะ, ศรินทร์ญา จังจริง

หลักสูตร : หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชา : การปกครองและกฎหมายมหาชน

อาจารย์ที่ปรึกษาหัวข้อพิเศษ

.....
(อาจารย์ศรินทร์ญา จังจริง)

อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาการวิจัยทางรัฐศาสตร์และกฎหมายมหาชน อนุมัติให้
นับการศึกษาหัวข้อพิเศษเล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสอบปฏิบัติสำเร็จของรายวิชาดังกล่าวนี้

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นินุสรา มินทราศักดิ์)
ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต
วันที่..... เดือน.....พ.ศ.....

บทคัดย่อ

หัวข้อพิเศษ : แนวทางการจัดการมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัย : พุรคอน ประแก้ว, สาลีณี เทษา, ยัสมี ตะแซสาเมาะ, ศรินทร์ญา จังจริง

หลักสูตร : หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชา : การปกครองและกฎหมายมหาชน

ปีการศึกษา : 2567

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางในเขตเทศบาลตำบลมายอ จังหวัดปัตตานี และเพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก 6 คน ประกอบด้วย นายกเทศมนตรีตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี รองนายกเทศมนตรีตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี นักวิชาการสุขาภิบาลตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี และประชาชนตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการขยะด้วยหลัก 4Rs (Reduce, Replace, Recycle, Redesign) เป็นแนวทางสำคัญที่ชุมชนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยความสำเร็จในการจัดการขยะเกิดขึ้นได้จากการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ การใช้ประโยชน์ และการประเมินผล การรณรงค์และการให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดปริมาณขยะตกค้าง นอกจากนี้ การจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกสุขลักษณะยังมีบทบาทสำคัญในการป้องกันโรคและรักษาความสะอาดของชุมชน ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการขยะในชุมชนอื่น ๆ ได้ต่อไป

คำสำคัญ ; การจัดการขยะ ; การมีส่วนร่วม ; หลัก4R

Abstract

Special topic: Waste management guidelines from the beginning with a participatory process, Tambon Mayo, Amphoe Mayo, Pattani Province

Researcher: Furkon Prakaeo, Salinee Taysa, Yasmi Dasaesamoh, Sarinya jangjing

Department: Government and Public Law

Year: 2567

This research aimed to study the process of participation in solid waste management from the beginning in Mayo Subdistrict Municipality, Pattani Province and to propose effective waste management guidelines. The research used qualitative methods by collecting data from in-depth interviews with 6 key informants, including the Mayor of Mayo Subdistrict Municipality, Mayo District, Pattani Province, Deputy Mayor of Mayo Subdistrict Municipality, Mayo District, Pattani Province, Sanitary Officer of Mayo Subdistrict, Mayo District, Pattani Province and the people of Mayo Subdistrict, Mayo District, Pattani Province.

The study results found that waste management using the 4Rs (Reduce, Replace, Recycle, Redesign) is an important approach that communities can actually implement. The success of waste management comes from community participation in every process, from planning, implementation, utilization, and evaluation. Campaigning and providing knowledge about waste separation at the source is another important factor that helps reduce the amount of residual waste. In addition, proper waste management plays an important role in preventing disease and maintaining community cleanliness. The results of this research can be used as a guideline for developing waste management systems in other communities.

กิตติกรรมประกาศ

หัวข้อพิเศษฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาอาจารย์ศรีนทร์ญา จังจรง และคณะกรรมการหัวข้อพิเศษที่ได้ให้คำแนะนำ ติดตามความก้าวหน้าและคอยให้กำลังใจอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ศรีนทร์ญา จังจรง ที่ได้กรุณาเสียสละ อดทนอบรมสั่งสอน ว่ากล่าวตักเตือน ให้ความเมตตากับผู้วิจัยเหนือกว่าครูที่จะพึงมีให้กับศิษย์โดยทั่วไป ซึ่ง ผู้วิจัยขอขอบคุณไว้เป็นอย่างสูง

ขอบคุณเพื่อนๆ และครอบครัวอันเปรียบเสมือนกัลยาณมิตรที่ได้ให้ความช่วยเหลือ เป็นกำลังใจมาตลอด คุณค่าอันพึงมีของรายงานจากหัวข้อพิเศษฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วน ช่วยเหลือและให้กำลังใจเป็นอย่างดี

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
สารบัญ	
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1-2
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
ขอบเขตการวิจัย	2-3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
ข้อมูลบริบทพื้นที่ชุมชนมายอ	4-6
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย	6-9
แนวคิดการมีส่วนร่วม	9-15
แนวคิดชุมชน	15-16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16-18
กรอบแนวคิด	19
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ผู้ให้ข้อมูลหลัก	20
เครื่องมือที่ใช้และการสร้างเครื่องมือ	20
การเก็บรวบรวมข้อมูล	20-21
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	21
ระยะเวลาการวิจัย	21
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางของตำบลมายอ	22-28
วัตถุประสงค์ที่ 2 เสนอแนะแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม	28-29
บทที่ 5 สรุป อภิปรายและเสนอแนะ	
สรุป	30
อภิปราย	31

เสนอแนะ	32
บรรณานุกรม	33-34
บุคลากร	35
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก (แบบสัมภาษณ์)	37-40
ภาคผนวก ข (ภาพประกอบการลงพื้นที่เก็บข้อมูล)	41-43
ประวัติผู้วิจัย	44-46

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ปัจจุบันคนไทยกว่า 60 ล้านคนสามารถสร้างขยะได้มากถึง 14 ล้านตันต่อปี แต่ความสามารถในการจัดเก็บขยะกลับมีไม่ถึงร้อยละ 70 ของขยะที่เกิดขึ้น จึงทำให้เกิดปริมาณขยะ มูลฝอยตกค้างตามสถานที่ต่าง ๆ หรือมีการนำไปกำจัดโดยวิธีกองบนพื้นซึ่งไม่ถูกต้องตามหลัก สุขาภิบาลก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อากาศเสีย เกิดจากการเผามูลฝอยกลางแจ้ง ทำให้เกิดมลพิษทางน้ำ และน้ำเสียที่เกิดจากการกองมูลฝอยที่ตกค้างบนพื้น เมื่อฝนตกจะเกิดน้ำเสียซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำ ทำให้เกิดมลภาวะหรือมลพิษทางน้ำ แหล่งพาหนะนำโรคจากมูลฝอยตกค้างบนพื้นจะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์หนู และแมลงวัน ซึ่งเป็นพาหนะนำโรคติดต่อ ทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน จากการเก็บขยะมูลฝอยไม่หมด ทำให้เกิดกลิ่นเหม็นรบกวน (กันต์สินี บุญสม : 2558)

ปริมาณขยะมูลฝอยในประเทศไทยเฉพาะที่เกิดจากการอุปโภคและบริโภคของประชาชนมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตามจำนวนประชากร ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเกิดขึ้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2560 –2562 และมีการนำขยะมูลฝอยชุมชนกลับมาใช้ประโยชน์เพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งการกำจัดที่ไม่ถูกต้องนั้นมีแนวโน้มลดลง แต่ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตั้งแต่ช่วงต้นมีนาคม 2563 เป็นต้นมา และต่อเนื่องจนถึงการระบาระลอกใหม่ในช่วงปลายปี 2563 และต้นปี 2564 พบว่าอัตราการผลิตขยะมีแนวโน้มสูงขึ้นจาก 0.8 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน เป็น 1.0 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน เมื่อเทียบกับปริมาณขยะมูลฝอยในปี 2562 โดยในปี 2563 มีขยะมูลฝอยชุมชนเกิดขึ้นประมาณ 25.37 ล้านตัน ซึ่งขยะมูลฝอยชุมชนจะถูกคัดแยก ณ ต้นทาง และนำกลับไปใช้ประโยชน์ จำนวน 8.36 ล้านตัน (ร้อยละ 33) โดยมีขยะมูลฝอยชุมชนที่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้อง 9.13 ล้านตัน (ร้อยละ 36) ส่งผลให้ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการกำจัดไม่ถูกต้องประมาณ 7.88 ล้านตัน (ร้อยละ 16) สำหรับการกำจัดขยะมูลฝอยพบว่า ในปี พ.ศ. 2563 สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนที่เปิดดำเนินการมีจำนวน 2,305 แห่ง และสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยชุมชน มีจำนวน 28 แห่ง เมื่อพิจารณาสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่เปิดดำเนินการ พบว่า สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการถูกต้อง ได้แก่ การฝังกลบอย่างถูกหลักวิชาการการฝังกลบแบบกึ่งใช้อากาศ เตาเผาผลิตพลังงาน เตาเผาที่มีระบบบำบัดมลพิษอากาศ การหมักทำปุ๋ย และการผลิตเชื้อเพลิงจากขยะมูลฝอย (RDF) มีทั้งสิ้น 357 แห่ง และสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการไม่ถูกต้อง ได้แก่การเทกอง การเผากลางแจ้ง และเตาเผาไม่มีระบบบำบัดมลพิษอากาศ มีทั้งสิ้น 1,948 แห่ง (กรมควบคุมมลพิษ : 2564)

เทศบาลเมืองปัตตานี มีการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ 14.287 ตัน คิดเป็นร้อยละ 36.65 (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี : 2557) นอกจากชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองปัตตานีแล้วยังมีสถานที่อื่นๆ ที่เป็นแหล่งก่อให้เกิดขยะเพิ่มมากขึ้น เช่นโรงเรียน เพราะในเขตเทศบาลเมืองปัตตานีประกอบไปด้วยโรงเรียนเป็นจำนวนมาก เมื่อมีโรงเรียน มีชุมชน เกิดขึ้น มีผลทำให้มีร้านค้าเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน จึงส่งผลกระทบต่อปัญหาขยะที่เพิ่มสูงขึ้นตามมา เช่น การทิ้งขยะบนท้องถนน แหล่งน้ำ สวนสาธารณะ และตลาดนัด เป็นต้นหากมีการจัดการขยะให้เป็นไปอย่างมีระบบร่วมกัน และการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา ก็จะสามารถลดค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะและลดภาระของส่วนราชการ และสร้างรายได้จากขยะ การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการจัดการกับขยะบรรจุภัณฑ์ จะทำให้เกิดกระบวนการนำขยะบรรจุภัณฑ์มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนต้องร่วมมือกัน เพื่อความสะอาด ความปลอดภัย ความเรียบร้อย (อาหาหมัด มะดีเยาะ: 2561)

ดังนั้นจากปัญหาการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะของชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลมายอ โดยปัจจุบันปริมาณขยะที่ทำการเก็บขนอยู่ที่ 52,915 กิโลกรัมต่อเดือน ข้อมูล ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2564 ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกๆวัน จึงต้องมีการจัดการแหล่งขยะที่ถูกสุขลักษณะ เพื่อการป้องกันโรค โดยการสร้างความเข้าใจ ความตระหนักของประชาชน ภายใต้การรณรงค์การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ "การคัดแยกขยะที่ต้นทาง" นำไปสู่การแยกขยะตามกระบวนการ 4R การป้องกันโรคร้ายที่จะเกิดจากขยะได้ เทศบาลตำบลมายอ จึงเห็นความสำคัญในการ คัดแยกขยะที่ต้นทางเพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการขยะตกค้างในเขตเทศบาล เป็นต้น ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยการคัดแยกและจัดการประเภทขยะมูลฝอย (ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย ขยะทั่วไป) กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมจึงได้จัดทำโครงการการจัดการขยะในเขตเทศบาลตำบลมายอขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางของตำบลมายอ
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางของชุมชนมายอ

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1.เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี
- 2.ประชาชนในชุมชนมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้ศึกษาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยมากขึ้น
2. ทำให้ประชาชนรู้จักการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย
3. ทำให้ปริมาณขยะในชุมชนลดลง

คำนิยามศัพท์เฉพาะ (ถ้ามี)

แนวทาง หมายถึง วิธีการหรือทิศทางที่กำหนดไว้เพื่อการดำเนินงานหรือการปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยแนวทางสามารถใช้ในบริบทที่หลากหลาย แนวทางจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มีความชัดเจนในการดำเนินการ และช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีทิศทางที่ตรงกัน

การจัดการ หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การนำ การควบคุมทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และข้อมูล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการจัดการสามารถเกี่ยวข้องกับหลายๆ ด้าน เช่น การจัดการธุรกิจ การจัดการการผลิต การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการโครงการ และอื่นๆ ขึ้นอยู่กับบริบทขององค์กรหรือหน่วยงานนั้นๆ

ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งของหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วหรือถูกทิ้งเนื่องจากหมดประโยชน์ ซึ่งไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ แต่หากสะสมมากเกินไปและไม่ได้รับการจัดการที่ถูกต้อง อาจก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัย ขยะมูลฝอยอาจประกอบด้วยเศษอาหาร เศษวัสดุก่อสร้าง กระดาษ พลาสติก โลหะ และวัสดุอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมในครัวเรือน อุตสาหกรรม หรือสถานประกอบการต่างๆ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มคนเข้าร่วมกิจกรรม กระบวนการ หรือการตัดสินใจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีผลกระทบต่อพวกเขาหรือสังคมในวงกว้าง การมีส่วนร่วมสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายบริบท เช่น การมีส่วนร่วมในชุมชน การมีส่วนร่วมในองค์กร หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและการเมือง การมีส่วนร่วมอาจเกิดขึ้นในรูปแบบของการแสดงความคิดเห็น การเข้าร่วมการประชุม การเป็นอาสาสมัคร หรือการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นการสร้างความเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมกันในผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลมายอ ได้ศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยได้ทำการศึกษาในหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1. ข้อมูลบริบทพื้นที่ชุมชนมายอ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย
3. แนวคิดการมีส่วนร่วม
4. แนวคิดชุมชน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิด

1. ข้อมูลบริบทพื้นที่ชุมชนมายอ

มายอเป็นชุมชนขนาดเล็ก ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า เทศบาลน่าอยู่ ชุมชนเข้มแข็ง ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี มีการบูรณาการร่วมกัน ภายใต้หลักธรรมาภิบาล ซึ่งชุมชนมายอยังเป็นชุมชนที่มีขนาดเล็กจึงง่ายต่อการที่จะพัฒนาและการบริการประชาชนได้อย่างรวดเร็ว และชุมชนมายอยังมีเส้นทางคมนาคมเป็นศูนย์กลางระดับอำเภอ การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในสมัยก่อนของเทศบาลมายอนั้น มีลักษณะอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มตามแนวเส้นทางคมนาคม สำหรับแนวโน้มของการขยายตัวของชุมชน ยังคงกระจายอยู่โดยรอบ ชุมชนเดิมบริเวณตลาดมายอ และมีบางส่วนขยายตัวไปทางทิศใต้ตามริมทางหลวงแผ่นดิน ผู้บริหารภายในท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชนมีอิสระในด้านการบริหารท้องถิ่นมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย มีการประชุมคณะกรรมการชุมชนและมีการจัดกิจกรรมเพื่อแนะแนวความรู้แก่ประชาชนทุกเดือนมีกองกำลังรักษาความสงบในพื้นที่และประชาชนยึดมั่นในศาสนา วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น นอกจากนี้เทศบาลมายอยังเป็นแหล่งขนถ่ายขยะจากพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ โรงพยาบาลมายอ องค์การบริหารส่วนตำบลตรัง องค์การบริหารส่วนตำบลถนน องค์การบริหารส่วนตำบลกระโต องค์การบริหารส่วนตำบลกระเสาะ ส่งไปยังแหล่งรวมขยะที่องค์การบริหารหนองแรด ทำให้ทางเทศบาลบริหารได้ไม่ทั่วถึง และขยะอีกบางส่วนมาจาก การทิ้งขยะของชาวบ้านที่ไม่ให้ความร่วมมือในการทิ้งขยะและจัดการขยะ ซึ่งเทศบาลตำบลมายอ เป็น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้ยกฐานะจากสุขาภิบาลและได้ยุบรวมสภาตำบลเข้ากับเทศบาล เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 เพื่อทำหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชน โดยมีจำนวน

ประชากรในเขต เทศบาลตำบลมายอทั้งหมด 4863 คน และจำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด 1220 หลังคาเรือน (แผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลมายอ 2566-2570)

สภาพทั่วไปของชุมชนมายอ

เทศบาลตำบลมายอมีพื้นที่ทั้งหมด 11 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองเป็น 3 หมู่บ้าน สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีภูเขาล้อมรอบ มีประชากรทั้งหมด 4863 คน

หมู่ที่	จำนวนประชากร
หมู่ที่1 บ้านมายอ	1970
หมู่ที่2 บ้านมาหยอ	2056
หมู่ที่3 บ้านปาแย	837

ตารางที่2.1 การแบ่งจำนวนประชากรของตำบลมายอ ทั้ง 3 หมู่

อาณาเขตตำบล

รูปที่ 2.1 แผนที่ชุมชนมายอ

ที่มา:แผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลมายอ 2566-2570

ทิศเหนือ จดบ้านปาแย หมู่ที่3 ตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

ทิศใต้ จดบ้านบาลูกาตือเงาะ หมู่ที่1 ตำบลลูโบะยิไร อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

ทิศตะวันออก จดบ้านควา หมู่ที่3 ตำบลถนน อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

ทิศตะวันตก จดบ้านราเกาะ หมู่ที่2 ตำบลเกาะจัน อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศ โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีภูเขาล้อมรอบ มีคลองราเกาะไหลผ่านบริเวณรอยต่อกับบ้านราเกาะ หมู่ที่ ๒ ตำบลเกาะจัน พื้นบางส่วนเหมาะสำหรับการทำนา สวนยางพารา และสวนผลไม้และมีคลองใหญ่ ไหลผ่าน ๑ สาย คือ คลองลาเกาะ มีน้ำไหลตลอดปี

ลักษณะภูมิอากาศ

ปริมาณน้ำฝน อำเภอมายอเป็นอำเภอที่ทางภาคใต้ฝั่งตะวันออก มีฝนตกตลอดทั้งปี ในฤดู มีมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีฝนตกชุกกว่าในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้เพราะอยู่ทางด้านตะวันออก ไม่มีภูเขาสูงใดกั้น จึงได้รับอิทธิพลจากมรสุมนี้เต็มที่ ทำให้มีมีฝนชุกโดยเฉพาะเดือนตุลาคมและพฤศจิกายน ส่วนในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้มีฝนน้อยกว่าฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้ได้รับกระแสลมจากมรสุมนี้ไม่เต็มที่ ปริมาณฝนเฉลี่ยของอำเภอมายออยู่ในเกณฑ์ดี (แผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลมายอ 2566-2570)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

ความหมายของขยะมูลฝอย

พิชญานัญญ์ แวงเมือง. (2563) ให้คำจำกัดความของคำว่า ขยะมูลฝอย หมายถึง เช่น ของเหลือทิ้งจากการใช้สอย ซึ่งอาจจะมีลักษณะที่แตกต่างกันตามแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยจากบ้านเรือน ส่วนใหญ่จะเป็นเศษอาหารที่เหลือจากการเตรียมการปรุงอาหาร และการบริโภค รวมทั้งเศษกระดาษ สิ่งปฏิกูล พลาสติก และของที่ไม่ใช้แล้ว

กรมควบคุมมลพิษ. (2552) ขยะหรือมูลฝอย คือ เศษกระดาษเศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถังพลาสติกภาชนะที่ใส่อาหาร ถ้ำ มูลสัตว์ ขากสัตว์หรือสิ่งอื่นใด ที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชนหรือครัวเรือน ยกเว้นวัสดุที่ไม่ใช้แล้วของโรงงานซึ่งมีลักษณะและคุณสมบัติที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน

ทรงชัย บุญทวงศ์. (2564) ขยะ หมายถึง หยากเชื้อ มูลฝอย และคำว่า มูลฝอย หมายถึง เศษสิ่งของที่ทิ้งแล้ว, หยากเยื่อ เช่น เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถังพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ถ้ำ มูลสัตว์หรือซากสัตว์รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชนหรือครัวเรือนเป็นสิ่งที่เหลือใช้และ สิ่งปฏิกูลที่อยู่ในรูปของแข็งซึ่งเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์และสัตว์ทั้งจากการบริโภคการผลิต การ ขั้บถ่ายการดำรงชีวิตและอื่น ๆ เป็นสิ่งของต่างๆที่ไม่ต้องการใช้แล้ว ที่ทิ้งจากครัวเรือน รวมถึงสถานที่สาธารณะตลาด ถนนและแม่น้ำลำคลองในชุมชน ซึ่งสามารถย่อยสลายได้โดยเฉพาะพวกเศษอาหารเศษพืชผักและผลไม้หรือไม่อาจย่อยสลายได้ เช่น ก่อ่งโพงใส่อาหาร ถังพลาสติกของใช้จำพวกเครื่องประดับ เครื่อง สำอาง นอกจากนี้อาจเป็นวัสดุเหลือใช้ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ หรือผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบที่เป็นพิษหรืออันตรายจากครัวเรือนและชุมชน

กล่าวโดยสรุป ขยะมูลฝอย หมายถึง ของเหลือทิ้งจากการใช้สอย ซึ่งอาจจะมีลักษณะที่แตกต่างกันเช่นเศษกระดาษเศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถังพลาสติกภาชนะที่ใส่อาหารที่

อาจจะสาหร่ายน้ำจืดหรือขยะอันตรายเช่นผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบที่เป็นพิษหรืออันตรายจากครัวเรือนและชุมชน

ประเภทของขยะมูลฝอย

การจำแนกประเภทขยะมูลฝอยอาจทำได้หลายวิธี เช่น ใช้วิธีการแบ่งตามลักษณะของเสียหรือตามลักษณะส่วนประกอบของขยะมูลฝอย ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงประเภทของขยะมูลฝอย ดังนี้

พิจญามณูญ์ แขวงเมือง. (2563) ได้จำแนกขยะมูลฝอยตามลักษณะแหล่งกำเนิดออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

1. ขยะมูลฝอยจากชุมชน เช่น ขยะมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมประจำวันของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง และชนบทประกอบด้วย มูลฝอยจากบ้านเรือน อาคารสำนักงาน โรงเรียน สถาบันการศึกษา โรงแรม คอนโดมิเนียมตลาดสด และแหล่งชุมชนอื่น ๆ

2. ขยะมูลฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรม เช่น ขยะมูลฝอยที่เกิดจากการผลิตสินค้าในโรงงานอุตสาหกรรม และสถานประกอบการต่าง ๆ ซึ่งปกติแล้วขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากภาคอุตสาหกรรมนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ขยะมูลฝอยทั่วไปที่เกิดจากกิจกรรมซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการผลิต สินค้าโดยตรง เช่น ขยะมูลฝอยที่เกิดจากสำนักงาน และโรงอาหารภายในโรงงาน เป็นต้น ขยะมูลฝอยส่วนนี้ถือว่าเป็นขยะมูลฝอยจากชุมชนประเภทหนึ่งเช่นกัน สำหรับอีกส่วนหนึ่ง คือ ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในขั้นตอนของกระบวนการผลิตสินค้า ซึ่งขยะมูลฝอยในส่วนนี้จะมีทั้งที่ไม่เป็นอันตราย เช่น เศษวัสดุคัปปากพวกเศษผ้า เศษไม้ เศษหนัง และเศษพลาสติก เป็นต้น กับขยะมูลฝอยที่เป็นอันตรายเช่น ตะกอนโลหะหนัก กากตะกอนน้ำมัน กรด ต่าง ตัวทำละลาย และกากสี เป็นต้น โดยขยะมูลฝอยในส่วนหลังนี้คือของเสียอันตรายประเภทหนึ่ง

3. ขยะมูลฝอยจากภาคเกษตรกรรม เช่น มูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ในภาคการเกษตรทั้งจากการเพาะปลูกในสวน ไร่ นา และจากการเลี้ยงสัตว์ ประกอบด้วย ซากพืช ตอซังขานอ้อยเศษหญ้าและเคบไ้ไม้ รวมถึงภาชนะบรรจุสารเคมี และเคมีภัณฑ์ที่เสื่อมสภาพแล้ว เป็นต้น ซึ่งในส่วนของภาชนะบรรจุภัณฑ์ที่เสื่อมสภาพจะจัดอยู่ในจำพวกของเสียอันตรายเช่นเดียวกัน

4. ขยะมูลฝอยจากสถานพยาบาล เช่น มูลฝอยที่มีแหล่งกำเนิดจากโรงพยาบาลสถานีนอนามัย คลินิกรักษาโรคคน และสัตว์ ซึ่งเป็นขยะมูลฝอยที่มีเชื้อโรคปะปนอยู่ในปริมาณที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้สัมผัสได้ เช่น ผ้าพันแผล เข็มฉีดยา ชิ้นส่วนของอวัยวะต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังหมายถึง ขยะมูลฝอยที่เกิดจากห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์อีกด้วย

ปิยชาติ ศิลปะสุวรรณ. (2557) กล่าวว่า ขยะมูลฝอยสามารถแบ่งออกได้หลายประเภทตามเกณฑ์ที่ใช้สามารถแบ่งออกได้ 4 ประเภทดังนี้

1. ขยะมูลฝอยย่อยสลาย หรือ มูลฝอยย่อยสลาย (Compostable waste) หมายถึง ขยะที่เน่าเสียและย่อยสลายได้อย่างรวดเร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยอินทรีย์ เศษผัก เศษอาหาร เศษเนื้อสัตว์

เปลือกผลไม้ เป็น ต้น แต่จะไม่นับรวมถึงซากหรือเศษของพืช ผัก ผลไม้ ที่เกิดจากการทดลองในห้องปฏิบัติการ

2. ขยะรีไซเคิล หรือ มูลฝอยที่ยังใช้ได้ (Recyclable waste) หมายถึง ของเสียบรรจุภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์ และวัสดุเหลือใช้ ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้อีกครั้ง เช่น แก้ว พลาสติก กระดาษอลูมิเนียม เป็นต้น สำหรับขยะรีไซเคิลนี้เป็นขยะที่พบเป็นอย่างมากในกองขยะมูลฝอย

3. ขยะอันตราย หรือ มูลฝอยอันตราย (Harardous waste) หมายถึง ขยะที่มีประกอบหรือปนเปื้อน วัตถุอันตรายชนิดต่างๆ ซึ่งได้แก่ วัตถุระเบิด วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุมีพิษ วัตถุอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งใดที่อาจทำให้เกิดผลอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สินหรือ สิ่งแวดล้อม เช่น ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ โทรศัพท์เคลื่อนที่ กระจกสเปร์ยบรรจุสีหรือ สารเคมี เป็นต้น

4. ขยะทั่วไป หรือ มูลฝอยทั่วไป (General waste) หมายถึง ขยะประเภทอื่นนอกเหนือจากขยะที่ย่อยสลาย ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย มีลักษณะที่ย่อยสลายยากและทำให้ไม่คุ้มค่าสำหรับการนำกลับมาใช้ใหม่ อาจส่งผลอันตรายให้กับผู้ใช้ เช่น ห่อพลาสติกใส่ขนม ของบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป โฟมเปื้อนอาหาร ถุงพลาสติกบรรจุผงซักฟอก เป็นต้น สำหรับขยะทั่วไปเป็นขยะที่มีปริมาณใกล้เคียงกับขยะอันตรายมาก ที่สุด

กล่าวโดยสรุป ขยะมูลฝอยสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

1. ขยะมูลฝอยย่อยสลาย หมายถึง ขยะที่เน่าเสียและย่อยสลายได้ สามารถนำมาใช้ทำเป็นปุ๋ยได้

2. ขยะรีไซเคิล หมายถึง เป็นขยะมูลฝอยที่ยังสามารถใช้ได้ เช่น บรรจุภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์ และวัสดุเหลือใช้

3. ขยะอันตราย หมายถึง ขยะที่มีประกอบหรือปนเปื้อน วัตถุอันตรายชนิดต่างๆที่อาจทำให้เกิดผลอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช สิ่งแวดล้อม

4. ขยะทั่วไป หมายถึง ขยะประเภทอื่นนอกเหนือจากขยะที่ย่อยสลาย ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย มีลักษณะที่ย่อยสลายยากและทำให้ไม่คุ้มค่าสำหรับการนำกลับมาใช้ใหม่

การจัดการขยะด้วยหลัก 4Rs

ศุภฤกษ์ ธาราพิทักษ์วงศ์. (2562) 4Rs คือ การจัดการของเสียโดยให้ความสำคัญในการลดการเกิดของเสียให้เหลือน้อยที่สุดเป็นลำดับแรก โดยมุ่งเน้น การใช้วัตถุดิบหรือทรัพยากรการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อมาเมื่อเกิดของเสียแล้วต้องพยายามหาแนวทางการนำกลับไปใช้ซ้ำหรือใช้ใหม่ให้ได้มากที่สุด โดยพิจารณาถึง ศักยภาพการใช้ประโยชน์ของของเสียแต่ละประเภทและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เหลือของเสียที่จะต้องบำบัด/กำจัดในปริมาณน้อยที่สุด โดยเลือกใช้วิธีการกำจัดของ

เสียเป็นวิธีสุดท้าย ซึ่ง 4Rs คือลดการใช้หรือใช้น้อยเท่าที่จำเป็น (Reduce) การสร้างรูปแบบใหม่ (Redesign) การทดแทน (Replace) และการหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)

การจัดการของเสียที่ดีตามหลัก 4Rs จะต้องมีการดำเนินการ ดังนี้

1) มีการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานทั้งในส่วนของการผลิตและกิจกรรมสนับสนุนการผลิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดการเกิดของเสียให้เหลือน้อยที่สุด

2) ใช้วิธีการจัดการกับของเสียแต่ละประเภทตามศักยภาพการใช้ประโยชน์ เพื่อให้มีของเสียที่ต้องถูกส่งไปกำจัดโดยวิธีฝังกลบในปริมาณน้อยที่สุด

3) มีการจัดการของเสียเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ตั้งแต่การจัดเก็บของเสีย การนำไปใช้ประโยชน์ภายในโรงงาน และการนำออกไปบำบัด/กำจัดภายนอกโรงงาน

ปัจจุบันมีการนำแนวคิด 4Rs ไปประยุกต์ใช้ร่วมกับการทำเทคโนโลยีสะอาด(CT) หรือระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (EMS) ในภาคอุตสาหกรรมอย่างกว้างขวาง ในเบื้องต้น เมื่อได้ ดำเนินการอย่างจริงจัง ผู้ประกอบการหลายรายพบว่าการใช้หลัก 4R ทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถลดต้นทุนการผลิตได้อีกทั้งยังเป็นการสร้าง ภาพลักษณ์และความรู้สึกที่ดีให้แก่ลูกค้ารวมถึง สร้างทัศนคติที่ดี และการยอมรับของชุมชน โดยรอบ

3. แนวคิดการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

จินตนา สุจจานันท์. (2549) การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของชุมชนโดยให้สมาชิกเข้ามาร่วมวางแผน ปฏิบัติและประเมินงาน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน

ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์. (2550) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกประการตามกำลังความสามารถของสมาชิกไม่ว่าเป็นการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกัน นำผลที่ได้ปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ประพันธ์พงศ์ ชินพงษ์. (2551) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลง ความเห็นพ้องกันนั้นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของต้นส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการทั้งกลุ่ม หรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

สัญญา เคนาภูมิ. (2551) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกได้มีโอกาสร่วมคิด ตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามโครงการ ร่วมติดตามประเมินผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายประสงค์ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมจะต้องมาจากความสมัครใจ พึงพอใจ และได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นโดยส่วนรวมร่วมกัน

เมตต์ เมตต์การรุณจิต. (2553) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคล เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล

มยุรีรัตน์ เสริมพงศ์และ วราภรณ์ ทรัพย์รวงทอง. (2565) แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมเป็น กระบวนการในการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุกำหนดแนวทางดำเนินกิจกรรม และประเมินผล เพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยมีหน่วยงานภาครัฐให้การส่งเสริมตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ โดยขั้นตอนการมีส่วนร่วมของCohen, & Uphoff จะประกอบด้วย 4 ประการ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนเป็นการมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การติดตามตรวจสอบ และร่วมติดตามผล

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และพรรณทิพย์ เพชรมาก. (2551) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไว้ในเอกสารประกอบการสอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองและชนบท โดยได้ข้อสรุปลักษณะการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ ได้แก่

1 การรับรู้ข่าวสาร การมีส่วนร่วมแบบนี้ประชาชนเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการรวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2 การปรึกษาหารือ เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบเพื่อรับฟังความคิดเห็นและการตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางการกระจายข่าวสารข้อมูลไปยังประชาชนที่เกี่ยวข้องให้เกิดความเข้าใจและเพื่อให้มีการใช้ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบทางเลือกการตัดสินใจ

3 การประชุมรับฟังความคิดเห็น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมและผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจการประชุมรับฟังความคิดเห็นมีหลายวิธีการ

4 การประชาพิจารณ์ เป็นการประชุมที่มีขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นระบบ และมีความชัดเจนมากขึ้นเป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่ปิดบังของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการ การ

ประชาคมและคณะกรรมการจัดประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับมีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และมีการแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบอย่างชัดเจน

5 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้นๆ ซึ่งอาจจะดำเนินการโดยการเลือกตัวแทนเข้าไปเป็นกรรมการที่มีอำนาจการตัดสินใจ

6 การใช้กลไกทางกฎหมาย รูปแบบนี้ไม่ถือว่าเป็นมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงในเชิงการป้องกันและแก้ไขแต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องและป้องกันสิทธิของตนเองอันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองควรจะได้รับ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้หลักเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้หลายประการและประชาชนสามารถใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญทั้งในรูปแบบของปัจเจกหรือในรูปแบบกลุ่มองค์การตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

ธร สุนทรายุทธ. (2551) ได้กล่าวว่า ลักษณะการมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการตัดสินใจนั้นประการแรกสุด คือการกำหนดตามความต้องการ และจัดลำดับความสำคัญแบ่งเป็นการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนนี้ได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือ ด้านทรัพยากร และการประสานงาน เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) เป็นการพิจารณาถึงผลประโยชน์ในเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ การกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) พิจารณาว่าผู้นำเปิด โอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจ และมีบทบาทในการควบคุมได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งบ่งบอกถึงภาวะผู้นำที่เป็นประชาธิปไตย (Democratic Leadership) ว่ามีสูงหรือต่ำ Arnstien ได้ใช้อำนาจการตัดสินใจเป็นเกณฑ์ในการบ่งบอกการมีส่วนร่วมโดยสรุปเป็นขั้นบันได (Participation Ladder)

8 ขั้น และจัดได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

บันไดขั้นที่ 1- 2 เรียกว่า ขั้นการมีส่วนร่วมเทียม หรือไม่มีส่วนร่วม หมายถึง ประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างแท้จริง

บันไดขั้นที่ 3 - 5 เรียกว่า ขั้นการมีส่วนร่วมพอเป็นพิธีหรือการมีส่วนร่วมบางส่วนหมายถึง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น เพราะบางส่วนผู้มีอำนาจเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น เพราะบางส่วนผู้มีอำนาจเต็มสงวนเอาไว้ แต่ก็นับว่ายังดีกว่าขั้นที่ 1-2

บันไดขั้นที่ 6-8 เรียกว่า ขั้นการมีส่วนร่วมระดับอำนาจของประชาชน ซึ่งเป็นระดับที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมาก เป็นการใช้อำนาจตัดสินใจของประชาชน โดยตรง หรือ ผ่านตัวแทน บันไดแต่ละขั้นมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นจัดฉาก (Manipulation) เป็นการเข้ามาบีบบังคับในกิจกรรมหนึ่ง ๆ โดยไม่ได้มุ่งหวังจะเข้ามาเพื่อมีส่วนร่วมในการบริหาร แต่แฝงพฤติกรรมไว้เพียงเพื่อต้องการแสดงหรืออวดตนเองให้คนอื่นสนใจหรือรู้จักเท่านั้น คล้ายกับการจัดฉากแสดงบางท่านเรียก ขั้นเป็นหุ่นเชิด

2. ขั้นบำบัดรักษา (Therapy) เป็นพฤติกรรมที่ผู้นำมีความมุ่งหวังที่จะให้ทุกคนเชื่อฟังและปฏิบัติตามที่ผู้นำต้องการ คล้าย ๆ กับหมอรักษาคนไข้ เมื่อวินิจฉัยโรคแล้วก็สั่งขาให้รับประทานและพักผ่อน คนไข้จะต้องปฏิบัติตามอย่างเดียว

3. ขั้นแจ้งข่าวสาร (Informing) เป็นลักษณะที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารเพียงเล็กน้อย คล้ายกับเมื่อมีการประชุม ประธานในที่ประชุมจะเป็นผู้พูดเพื่อชี้แจงนโยบาย วิธีดำเนินงาน เป้าหมาย ฯลฯ เป็นส่วนใหญ่เพียงผู้เดียว แต่จะเปิดโอกาสให้ที่ประชุมซักถามข้อสงสัยในตอนท้ายแล้วก็ปิดการประชุม ซึ่งจะมีลักษณะเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ที่มีหน้าที่คอยชี้แจงตอบคำถามของผู้มาติดต่องานเท่านั้น

4. ขั้นให้คำปรึกษา (Consultation) การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ เหมือนกับการนิเทศงานของผู้บริหาร หรือหัวหน้างานเมื่อผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นอะไรผู้บริหารจะรับฟัง แต่จะปฏิบัติตามหรือไม่ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง อย่างไรก็ตาม วิธีการนี้เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมมากกว่าขั้นแจ้ง ข่าวสาร

5. ขั้นปลอบใจ (Placation) เป็นลักษณะที่ผู้นำทำที่ว่าเห็นด้วย มีท่าทีคล้ายตามมีความเห็นใจหรือกระตือรือร้นที่จะทำตามข้อเสนอแนะของผู้ตาม คล้าย ๆ กับการปลอบใจให้กำลังใจผู้มีปัญหา แต่ในส่วนลึกไม่ได้เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะนั้นๆ เลย ซึ่งอาจเป็นเพราะ ข้อเสนอแนะนั้น ไม่ตรงกับแนวคิดของผู้บริหารก็ได้

6. ขั้นเป็นหุ้นส่วน (Partnership) เป็นการมีส่วนร่วมที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจ คล้าย ๆ กับการดำเนินกิจกรรมของห้างหุ้นส่วน

7. ขั้นมอบอำนาจ (Delegated Power) เป็นการที่ผู้มีอำนาจมอบอำนาจหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานแทน การมอบอำนาจเช่นนี้ผู้ปฏิบัติงานมีอำนาจหน้าที่เท่ากับผู้มีอำนาจทุกประการ และมีอิสระในการแสดงความสามารถได้อย่างเต็มที่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้รับมอบอำนาจเป็นที่ไว้วางใจของ ผู้บริหาร นับว่าเป็นการเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมการบริหารมากขึ้น

8. ขั้นควบคุมโดยประชาชน (Citizen Control) เป็นลักษณะที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในกระบวนการบริหารอย่างแท้จริง มีอำนาจและบทบาทหน้าที่ในองค์กรมาก ที่สุด บางท่านเรียกขั้นนี้ว่าขั้นมีอำนาจและควบคุม

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของการมีส่วนร่วม คือ การที่บุคคลหรือกลุ่มคนเข้าร่วมในกิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ โดยแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในความคิดเห็น การตัดสินใจ หรือการกระทำเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ลักษณะเหล่านี้มักประกอบด้วย:

1. การมีส่วนร่วมทางความคิด การแสดงความคิดเห็น การเสนอแนะแนวคิด หรือการมีส่วนร่วมในการวางแผน
 2. การมีส่วนร่วมทางการกระทำ การเข้าร่วมในกิจกรรมหรือโครงการ การลงมือทำจริงเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
 3. การมีส่วนร่วมทางสังคม การสร้างความสัมพันธ์และทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคม หรือองค์กร
 4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีสิทธิ์และโอกาสในการร่วมตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มหรือชุมชน
 5. การมีส่วนร่วมเชิงรุก การริเริ่มและผลักดันกิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ ด้วยตนเอง
- ลักษณะเหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและการพัฒนาที่มีความยั่งยืนและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในกลุ่มหรือชุมชนนั้น ๆ

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

ไชยา ภาวะบุตร. (2555) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. การยอมรับการตัดสินใจมีมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง เขาจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น
2. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา ผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาและผู้บริหาร สภาพแรงงาน มีความราบรื่นมากขึ้น
กระบวนการขององค์การที่สำคัญ
3. ความผูกพันของพนักงานต่อองค์การเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานมีส่วนร่วม
4. ความไว้วางใจฝ่ายบริหารมีมากขึ้น พนักงานมีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกไว้วางใจฝ่ายบริหารมากขึ้น
5. การบริหารผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชามีความง่ายมากขึ้น ถ้าหากว่าผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาผูกพันยอมรับการเปลี่ยนแปลงและไว้วางใจฝ่ายบริหารมากขึ้น การบริหารจะมีความง่ายมากขึ้น
6. การตัดสินใจทางการบริหารมีคุณภาพดีขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการตัดสินใจทางการบริหารมาจากบุคคลหลายฝ่ายด้วยกันในการคิดแก้ปัญหา
7. การติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนดีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้องค์การมีสิ่งย้อนกลับจากพนักงานได้เป็นอย่างดี
8. การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ช่วยปรับปรุงทีมงานให้ดีขึ้นซึ่งทีมงานมีความจำเป็น ต่อการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนที่เผชิญโตขององค์การส่วนใหญ่ในปัจจุบัน

วันชัย วัฒนศัพท์. (2551)ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของชุมชน ไว้ ดังนี้

1.คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น บ่อยครั้งที่กระบวนการของการปรึกษาหารือกับสาธารณชน ช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายสาธารณชน สามารถผลักดันให้เกิดการคิดทบทวนสมมติฐานที่อยู่เบื้องหลัง ซึ่งอาจทำให้ไม่เห็นคำตอบ ที่มีประสิทธิผลที่สุด บ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ ใหม่นอกเหนือจากการให้ความสำคัญกับเวลาและแน่นอนเวลาที่เสียไปจากวิธีการที่ได้ใช้มาก่อนในอดีต บ่อยครั้งที่ประชาชนมีข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่หรือเกี่ยวกับการนำการตัดสินใจไปดำเนินการอย่างไรทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างโครงการที่สำเร็จและไม่สำเร็จ

2. ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง การมีส่วนร่วมของประชาชนใช้เวลาามากก็จริงถึงแม้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นส่วนควบของกระบวนการตัดสินใจแต่คงไม่ใช้เวลามากอย่างที่หลาย ๆ คนคิดการตัดสินใจฝ่ายเดียวอาจจะเร็วที่สุดแต่ในที่สุดแล้วจะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากในการดำเนินการบ่อยครั้งที่มีการต่อต้านมากเสียจนไม่อาจดำเนินการได้เลย

3. การสร้างฉันทามติ โครงการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่ม ต่าง ๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

4. การนำไปปฏิบัติได้ง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจเกิดขึ้น พวกเขาก็อยากเห็นว่า มันเป็นผลทางปฏิบัติ ไม่เพียงแต่เกิดการสนับสนุนทางการเมืองเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติแต่ละกลุ่มต่าง ๆ และปัจเจกชนแต่ละคนยังอาจเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด ทันทิที่ข้อโต้แย้งตุเดือดขึ้นและแบ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามกัน จะทำให้เกิดความยากขึ้นในการแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมของประชาชนเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลโดยปราศจากการเป็นฝ่ายตรงข้ามกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่แรกเริ่มสามารถช่วยลดความน่าจะเป็นที่ชุมชนจะพบกับการเผชิญหน้าที่เจ็บปวดอย่างไรรักดี การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ใช่สิ่งที่วิเศษที่สามารถเป็นอะไรได้ทุกอย่าง การมีส่วนร่วมไม่อาจลดหรือกำจัดความขัดแย้งทั้งหมดได้

6. การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม วิธีที่จะบรรลุและคงไว้ซึ่งความชอบธรรม โดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกันก็คือ การดำเนินการตามกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและมีความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและมีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยให้ประชาชนได้รับข้อมูลมากกว่าถึงเหตุผลเบื้องหลังของการตัดสินใจนั้น

7.การตาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ขององค์การมาทำงานกับสาธารณชนในโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชน พวกเขาจะเริ่มมีความ อ่อนไหวมากขึ้น

ต่อความห่วงกังวลของสาธารณชน และมุมมองที่สาธารณชนมองการทำงานขององค์กร มุมมองเหล่านี้มักเกิดขึ้นจากภายในเพื่อที่เจ้าหน้าที่จะมีความตระหนักมากขึ้นต่อการตอบสนองที่อาจเกิดขึ้นของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กร แม้ในกรณีที่ประเด็นไม่ใหญ่เพียงพอที่จะทำโครงการการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ

8. การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การมีสาธารณชนที่มีความรู้ การมีส่วนร่วมไม่เพียงแต่เรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นเนื้อหา แต่ยังเรียนรู้ว่าการตัดสินใจที่ทำได้โดยรัฐบาลเกิดขึ้นได้อย่างไร และเพราะเหตุใด การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการฝึกอบรมผู้นำในอนาคตอีกด้วย เนื่องจากประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชน พวกเขาจะเรียนรู้วิธีการสร้างพลังอำนาจต่อผู้อื่นและเรียนรู้วิธีการประสานงานกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนคือการฝึกอบรมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ วันนี้แต่ละคนอาจเป็นเพียงตัวแทนกลุ่มหรือกลุ่มผลประโยชน์ พรุ่งนี้พวกเขาจะเป็นแหล่ง ศูนย์รวมของผู้นำในระดับภาคและระบอบชาติ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้นำในอนาคตจะเรียนรู้ทักษะของการแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน

กล่าวโดยสรุป ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชน หรือการมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ รับผิดชอบและร่วมตรวจสอบของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ ทำให้การตัดสินใจมีความระมัดระวังรอบคอบและเกิดประโยชน์ต่อส่วนร่วมได้มากที่สุด

4. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

ความหมายของชุมชน

ดาร์ลิ่ง ดี แก้วเพ็ง. (2556) ได้สรุปความหมายของชุมชนออกเป็น 2 แนวทาง ที่มีความแตกต่างกันออกไปตามที่มาและความหมาย คือ

1. ชุมชน หมายถึง การรวมตัวกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันตามบรรทัดฐานทางสังคม มีความผูกพัน มีความเป็นปึกแผ่น และอาจหมายถึงกลุ่มบุคคลที่มีสายสัมพันธ์กันทั้งในมิติความสัมพันธ์แบบเครือญาติและมิติทางสังคมและวัฒนธรรม

2. ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่ง เช่น ละแวกบ้าน หมู่บ้านตำบล อำเภอ จังหวัด เป็นต้น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทั้งในด้านพื้นที่และความเอื้ออาทรที่มีต่อกัน

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP, 2556) ได้กล่าวถึงชุมชนว่า เป็น ดินแดนแห่งการรวมตัวทางสังคมที่เป็นการสมัครใจเกิดขึ้นเองโดยประชาชน ส่วนใหญ่แล้วสนับสนุนตนเองและอยู่ในกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น ชุมชนประกอบด้วยองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็น

ทางการ รวมถึงกลุ่มความสนใจ (ชมรม) กลุ่มวัฒนธรรมและศาสนา สมาคมอนุรักษ์ หรือพัฒนาสังคม/กลุ่ม

ชยาภรณ์ ชื่น รุ่งโรจน์. (2556) ได้ให้ความหมายว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนซึ่งมีความสัมพันธ์กันในอาณาเขตหนึ่ง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์นี้หมายถึงการปฏิบัติต่อกัน (Interaction) การอธิบายความหมายของคำว่าชุมชนดังที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าความหมายส่วนใหญ่มีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะประเด็นกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกัน กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันทั้งความเชื่อศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม และมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน รวมทั้งประเด็นอาณาบริเวณพื้นที่หนึ่ง ๆ ซึ่งผู้คนพูดภาษาเดียวกัน มีจารีตประเพณีอย่างเดียวกัน

กล่าวโดยสรุป ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันหลายๆครอบครัว หลายๆครัวเรือน เป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ระพีพัฒน์ และคณะ. (2563) ศึกษาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านสวัสดิ์ ตำบลกลันตา อำเภอมะนัง จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) ศึกษาสภาพปัญหาขยะในอดีตและ ปัจจุบันของชุมชนบ้านสวัสดิ์
- 2) ศึกษาการบริหารจัดการขยะของชุมชนบ้านสวัสดิ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งกลุ่มเป้าหมายจำนวน 22 คนเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ การสังเกต (Observation) และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และสรุปผลการวิจัย โดยการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive research) ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านสวัสดิ์ในอดีตนั้นก็ประสบปัญหาขยะมูลฝอยและสามารถพบเห็นขยะได้ทั่วไปในทุกที่ มีการเผาขยะตามบริเวณหน้าบ้าน หลังสวน หรือตามไร่นา ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศและใน ปัจจุบันนี้ชุมชนบ้านสวัสดิ์ประสบความสำเร็จ ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตามโครงการ "ชุมชนปลอดขยะ Zero Waste" โดยใช้การบริหารจัดการขยะ ตามหลักการการจัดการ 4M's ซึ่งหลังจากชุมชนบ้านสวัสดิ์ได้ดำเนินการตามหลักการบริหารการดังกล่าวแล้ว ทางชุมชนได้มีแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยการแบ่งขยะออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) ขยะอินทรีย์ 2) ขยะรีไซเคิล 3) ขยะทั่วไป 4) ขยะอันตราย โดยปฏิบัติตามแนวทางในการบริหารการจัดการขยะตามหลัก 3Rs เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะ คือ การจัดระบบการรีไซเคิล หรือการรวบรวมเพื่อนำไปสู่การแปรรูปนำมาใช้ใหม่ ได้แก่ 1) Reduce (คิดก่อนใช้) 2) Reuse (การใช้ซ้ำ) และ 3) Recycle (นำกลับมาใช้ใหม่) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนบ้านสวัสดิ์ประสบความสำเร็จและกลายเป็นชุมชนปลอดขยะอย่างสมบูรณ์ ชุมชนตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และช่วยกันลดปริมาณขยะ อีกทั้งสร้างจิตสำนึกให้คนรุ่นหลังให้รู้จักการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป

กัญญ์ณฉวี วชิรพัฒน์พงศ์. (2560) ศึกษาการมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชนเขตชุมชนเทศบาลเมืองบ้านบึง จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วม ความรู้ความเข้าใจ และ จิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการขยะของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลเมืองบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเฉพาะเจาะจงผู้ให้สัมภาษณ์เป็นประธานชุมชนหรือตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน และเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ โดยเจาะจงเฉพาะผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลเมืองบ้านบึงอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี จำนวน 230 ตัวอย่าง ผลการวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงบางชุมชนที่มีกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมหรือปลูกฝังการมีส่วนร่วม ในการจัดการขยะมูลฝอย โดยเป็นการร่วมมือกันระหว่างชุมชนกับเทศบาลเมือง บ้านบึง คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($X = 3.41$) ในด้านความรู้ความเข้าใจ และจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการขยะของประชาชน พบว่าประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบ้านบึง มีความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($X = 4.12$) แต่มีจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการขยะในระดับปานกลางประชาชนบางส่วนยังไม่มี การคัดแยกขยะก่อนทิ้งลงถังขยะ มีการใช้ภาชนะหรือบรรจุภัณฑ์บางประเภทที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม มีปริมาณขยะที่ออกสู่ชุมชนเป็นจำนวนมาก ในด้านพฤติกรรมกรรมการกำจัดขยะภายในครัวเรือนของประชาชนในชุมชน พบว่า ประชาชนในชุมชนมีพฤติกรรมหรือวิธีการต่อการจัดการขยะภายในครัวเรือนในระดับน้อย โดยบางส่วนจะยังไม่มี การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง แต่จะใส่รวมถุงดำไว้ไปทิ้งลงถังมีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง

ลินิน พูนผลและคณะ. (2557) ได้ทำการศึกษาการสร้างบุคคลต้นแบบในการจัดการมูลฝอยโดยอาศัยแรงจูงใจให้แกนนำชุมชนมีส่วนร่วม ชุมชนสามัคคีธรรม เทศบาลตำบลด่านขุนทด อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลองเพื่อศึกษาหารูปแบบที่เหมาะสมในการคัดแยกประเภทของมูลฝอยที่ยังมีประโยชน์ให้สามารถนำกลับมาหมุนเวียนใช้ในระบบได้อีกกลุ่มตัวอย่างเป็นแกนนำชุมชน จำนวน 56 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน โดยเป็นแกนนำชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลด่านขุนทด อำเภอด่านขุนทดจังหวัดนครราชสีมา และกลุ่มเปรียบเทียบจำนวน 26 คน เป็นแกนนำชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลโนนไทย อำเภอนโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา เครื่องมือการวิจัยได้แก่ 1) แบบสอบถามวัดระดับความรู้ การปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของบุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบมูลฝอย 9 ขั้นตอนของสำนักงานสิ่งแวดล้อมที่ 5 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) โปรแกรมการอบรมเชิงปฏิบัติการการสร้างบุคคลต้นแบบตามหลักสูตรศูนย์การจัดการขยะ โดยใช้กระบวนการ AIC ประยุกต์ใช้ร่วมกับทฤษฎีแรงจูงใจให้แกนนำชุมชนมีส่วนร่วม ระยะเวลาการศึกษา 8 สัปดาห์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา Paired t-test และIndependent t test ผลการวิจัยหลังการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองมีระดับความรู้ ระดับการปฏิบัติ ระดับการมีส่วนร่วม

เพิ่มมากขึ้น กว่าก่อนการทดลอง และมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) องค์ประกอบของมูลฝอยพบว่า มูลฝอยรีไซเคิลมีสัดส่วนลดลงร้อยละ 7 มูลฝอยอินทรีย์มีสัดส่วนลดลง ร้อยละ 18 ปริมาณมูลฝอยลดลงเฉลี่ยวันละ 156.43 กิโลกรัม ผลวิจัยสรุปได้ว่า การใช้โปรแกรมสร้าง บุคคลต้นแบบคัดแยกองค์ประกอบมูลฝอยโดยประยุกต์ กระบวนการ AIC ร่วมกับ ทฤษฎีแรงจูงใจ ในการจัดการมูลฝอยชุมชน เป็นวิธีการที่ทำให้แกนนำชุมชนมีความรู้ การปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยเพิ่มขึ้น และช่วยให้ปริมาณมูลฝอยลดลง ดังนั้นจึงควรใช้เป็น แนวทางในการจัดการมูลฝอยแก่พื้นที่อื่นๆต่อไปได้

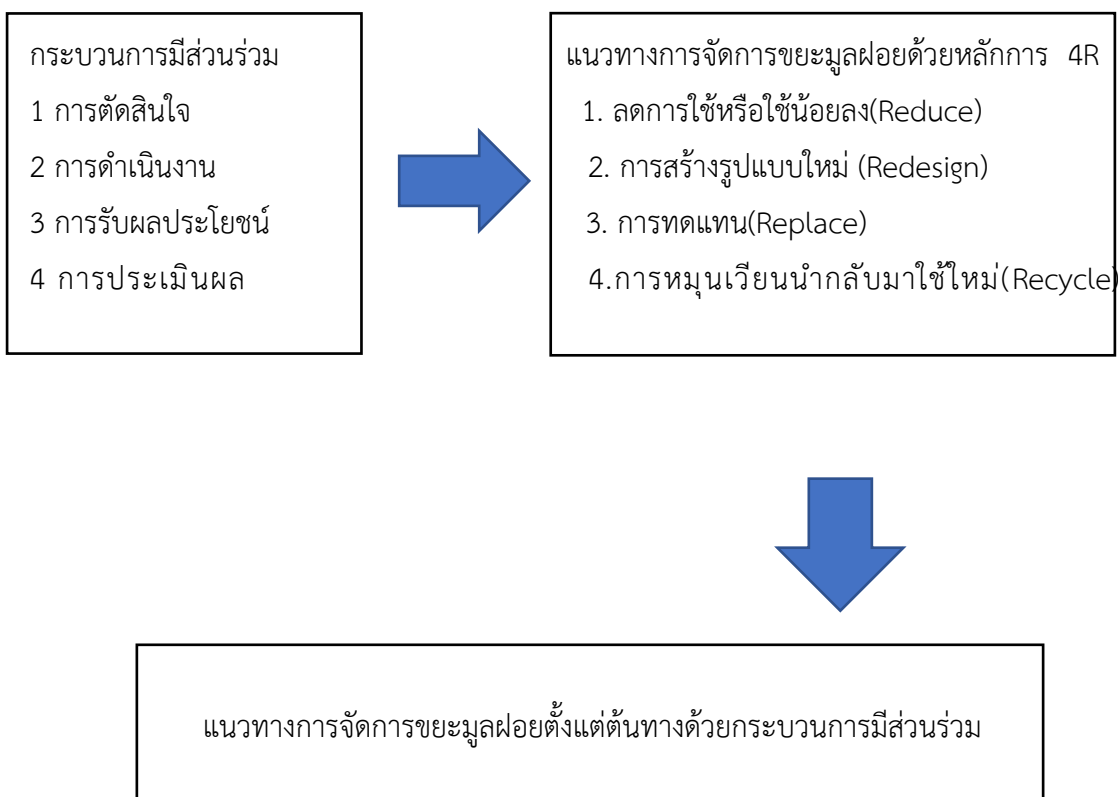
พัชรี. (2562) ศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน รวมถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีวิจัยเอกสารและวิจัยสนาม เก็บรวบรวม ข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร บุคลากรและเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ และผู้นำชุมชน ผลการวิจัยพบว่า

1) องค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญมีโครงการคัดแยกขยะในครัวเรือนเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยและดำเนินการเองในการเก็บขน ช่วงเวลาจัดเก็บคือทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ปริมาณขยะมูลฝอยที่สามารถจัดเก็บได้เฉลี่ย 3.5 ตันต่อวัน รวบรวมส่งกำจัดที่สถานีกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา ซึ่งสถานที่กำจัดเป็นแบบเทกอง

2) ปัญหาในการจัดการขยะที่พบ คือประชาชนขาดความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อการจัดการขยะมูลฝอย ไม่ให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะ ภาชนะรองรับขยะแบบไม่มีฝาปิดทำให้เกิดความสกปรกบริเวณโดยรอบ บุคลากรไม่เพียงพอ และทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญไม่มีนโยบายหรือมาตรการเกี่ยวกับการจัดการขยะที่จริงจัง

3) แนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ปลุกฝังทัศนคติที่ดีต่อการจัดการขยะ เปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม สนับสนุนการแปรรูปขยะเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอย จัดหาภาชนะให้เพียงพอต่อความต้องการ

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative) ซึ่งในบทนี้กล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก เครื่องมือที่ใช้และการสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และระยะเวลาในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย

- 1.นายกเทศมนตรีตำบลมายอ จำนวน 1 คน
 - 2.รองนายกเทศมนตรีตำบลมายอ จำนวน 1 คน
 - 3.นักวิชาการสุขาภิบาล จำนวน 1 คน
 - 4.ประชาชนจำนวน 3 คน
- รวมทั้งหมด 6 คน

การสร้างเครื่องมือในงานวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน ในประเด็นแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย นายกเทศบาลตำบลมายอ รองนายกเทศบาลตำบลมายอ สมาชิกเทศบาลตำบลมายอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยให้ผู้รับการสัมภาษณ์ได้ตอบคำถามต่อคณะผู้วิจัยสมบูรณ์ครบถ้วน

2. ศึกษาแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าแหล่งข้อมูลภายในเอกสาร หนังสือวารสาร รายงานวิจัย และข้อมูลอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูล ล่วงหน้า 3 วันก่อนนัดสัมภาษณ์ ด้วยตนเอง
2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 คน

3. ผู้วิจัยมีการจดบันทึกและบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยได้ทำการขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อรวบรวมรายละเอียดของข้อมูลต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและครบถ้วนตามประเด็นหลักในการศึกษาในระหว่างดำเนินวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
2 จำแนกและจัดระเบียบข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ

3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น

4 นำเสนอข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยาย

5 นำข้อมูลที่วิเคราะห์จากเชิงปริมาณร่วมวิเคราะห์กับทฤษฎีและข้อมูลสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ จัดหมวดหมู่วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบเชิงพรรณนาตามลำดับ

6. ระยะเวลาการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี ใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัยตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2567 – วันที่ 15 ตุลาคม 2567

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของตำบล ทรายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างกับกลุ่มเป้าหมายในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์และนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยภายใต้วัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางของตำบลทรายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี 2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีผลการศึกษาดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางของตำบลทรายอแบ่งออกเป็น 4 ด้าน พบว่า เป็นการจัดทำแนวทางหรือกลยุทธ์ที่เน้นให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง โดยมีรายละเอียดดังนี้

จากการสัมภาษณ์ลำดับที่ 1 นายยะยูโซ๊ะ แม็งมะแอ ตำแหน่ง นายกเทศบาลตำบลทรายอ อ. ทรายอ จ.ปัตตานี (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2567)

1. ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจ ประชาชนและผู้นำชุมชนร่วมกันวางแผนวิธีการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางด้วยคัดแยกขยะ การจัดเก็บ และการกำจัดขยะตามครัวเรือน โดยใช้หลัก 4R (Reduce, Redesign, Replanc, Recycle,) ในการลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน และเลือกวิธีที่เหมาะสมในการจัดการขยะที่เหลือ

“การวางแผนกับชาวบ้านว่า การจัดการขยะตั้งแต่ต้น ให้ชาวบ้านคัดแยกแยกขยะก่อนนำไปทิ้งไว้หน้าบ้าน เพราะถ้าเราแยกขยะไว้แล้ว จะได้ง่ายต่อการจัดการขยะมากขึ้น บางทีขยะจากเศษอาหาร จะได้เป็นอาหารสัตว์ เช่น ไก่ แมว และขยะจากที่สามารถขายได้ ก็จะทำให้เราแลกขยะเป็นเงินได้”

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ: ชุมชนร่วมกันดำเนินการตามแผนที่วางไว้ เช่น การคัดแยกขยะตั้งแต่ในครัวเรือน การร่วมมือกันในการจัดทำถังขยะตามประเภทต่าง ๆ เช่น ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไป และมีส่วนร่วมในเรื่องของเวลา ในการมาเก็บขยะของรถเทศบาล

“เพราะไม่ได้เก็บทุกวัน แต่ถ้าเป็นสิ่งคมไร้ถังขยะนี้เวลาจัดการเราต้องนัดเวลากับชาวบ้านว่าเวลาเก็บเวลาไหนบ้าง และ เขตที่ทำไร้ถังขยะแล้วก็ต้องมีการเก็บขยะทุกวัน การที่ทำมาตรการไร้ถังขยะนี้เพราะว่าการมีถังขยะหน้าบ้าน”

3.ด้านการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์: ชุมชนสามารถนำขยะที่คัดแยกแล้วไปใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น การทำปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ การขายขยะรีไซเคิล และการใช้ประโยชน์จากขยะอื่น ๆ ที่ยังสามารถนำมาใช้ได้

“หลังจากที่ชาวบ้าน เริ่มเห็นด้วยกับการจัดการขยะที่ให้คัดแยกขยะก่อนไปตั้งหน้าบ้าน ปรากฏว่าปัญหาที่มีมาบ่อยๆ ก็ เริ่มน้อยลง เช่น มีสัตว์มาเขี่ยถังขยะ ตอนนี้นักน้อยลง เพราะ เมื่อชาวบ้านแยกขยะภายในครัวเรือนกันแล้ว ขยะที่เหลือก็มีแค่ พวกพลาสติก ของขนม อะไรต่างๆ ต่างจากเมื่อก่อน ในถังขยะก็จะมีสารพัดขยะ มีทั้งเศษอาหาร มีทั้งหญ้า หิน เข้าไปหมด”

4.ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล: ประชาชนร่วมกันติดตามผลการดำเนินการ และประเมินความสำเร็จของโครงการ

“ผลที่ได้รับในการจัดการขยะโดยมีส่วนร่วม ในการแยกขยะ ทำให้ตำบลมายอมีขยะลดลงขึ้นได้จริง ส่วนบางส่วนส่วนที่ยังตกค้าง ผมก็กำลังเร่งที่เข้าไปจัดการ เช่น หมู่บ้านที่ห่างไกลจากเทศบาล”

จากการสัมภาษณ์ลำดับที่2 นายมะดารี สะนิ ตำแหน่งรองนายกเทศบาลตำบลมายอ อ.มายอ จ.ปัตตานี (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2567)

1.ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจ ประชาชนและผู้นำชุมชนร่วมกันวางแผนวิธีการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางด้วยคัดแยกขยะ การจัดเก็บ และการกำจัดขยะตามครัวเรือน โดยใช้หลัก 4R (Reduce, Redesign, Replanc, Recycle,) ในการลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน และเลือกวิธีที่เหมาะสมในการจัดการขยะที่เหลือ

“ถ้าไม่ให้ความรู้แก่ชาวบ้าน ชาวบ้านก็ไม่รู้ว่าต้องปฏิบัติยังไง แต่ถ้ามีการแจ้งว่าเก็บขยะวันนี้พรุ่งนี้ ยังงี้ๆนะ ชาวบ้านเขาจะทำตาม”

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ: ชุมชนร่วมกันดำเนินการตามแผนที่วางไว้ เช่น การคัดแยกขยะตั้งแต่ในครัวเรือน การร่วมมือกันในการจัดทำถังขยะตามประเภทต่าง ๆ เช่น ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไป และมีส่วนร่วมในเรื่องของเวลา ในการมาเก็บขยะของรถเทศบาล

“การที่จะทำถังขยะ เทศบาลต้องรับผิดชอบ ต้องให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม เพราะถ้าขึ้น ชาวบ้านจะรู้สึก ว่า ขยะไม่ได้เกี่ยวอะไรกับเขา ทั่วๆที่เขาเป็นคนสร้างขยะ จะต้องมีค่าที่เขาต้องจ่าย

ให้กับเทศบาล (ค่าเก็บขยะ) ถ้าเขาไม่ยอมจ่าย เขาต้องจัดการเองขยะของเขา ทางเราต้องชัดเจน ถ้าเราชัดเจนชาวบ้านก็จะชัดเจนกับเรา”

3.ด้านการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์: ชุมชนสามารถนำขยะที่คัดแยกแล้วไปใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น การทำปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ การขายขยะรีไซเคิล และการใช้ประโยชน์จากขยะอื่น ๆ ที่ยังสามารถนำมาใช้ได้

“สิ่งที่ผมคิดไว้ อยากรจะทำธนาคารขยะชุมชน แต่ด้วยปัจจัยหลายๆอย่าง งบประมาณไม่พอ แต่ถ้ามีธนาคารขยะ ชาวบ้านสามารถมาแลกเปลี่ยนถัง แลกเป็นไข่ ก็แล้วแต่กิจกรรมอ่านะ ก็เคยทำครั้งหนึ่งแต่ก็ไม่นาน เพราะชุมชนก็มีรถรับซื้อเศษเหล็ก เขารับราคาดีกว่า หลังจากนั้นชาวบ้านก็ไม่ค่อยมี แต่ก็ไม่ได้อะไรมาแค่ชาวบ้านรู้จักจัดการขยะก็ดีแล้ว”

4.ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล: ประชาชนร่วมกันติดตามผลการดำเนินการและประเมินความสำเร็จของโครงการ

“ชาวบ้านจะไม่เก็บขยะทิ้งไว้กับตัวเอง คือเขารู้ว่าเวลานี้เข้าต้องเอาขยะไปตั้งหน้าบ้านนะ และเขาจะรู้ว่าต้องเก็บมาใส่ เพราะฉะนั้น เข้าต้องจัดการให้ได้ว่าจะต้องทำยังไง ต้องรู้จักแยกขยะในบ้าน ต้องปรับตัว แรกๆก็มีเสียงสะท้อน แต่หลังๆก็ดีขึ้น”

จากการสัมภาษณ์ลำดับที่3 นางโรสนี สมะมะแอ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่สุขาภิบาล (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2567)

1.ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจ ประชาชนและผู้นำชุมชนร่วมกันวางแผนวิธีการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางด้วยคัดแยกขยะ การจัดเก็บ และการกำจัดขยะตามครัวเรือน โดยใช้หลัก 4R (Reduce, Redesign, Replanc, Recycle,) ในการลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน และเลือกวิธีที่เหมาะสมในการจัดการขยะที่เหลือ

“ขยะมันก็มีกันทุกที่ แต่ว่าการที่จะแยกหรือไม่แยกอยู่ที่ตัวเขา เรามีหน้าที่จัดระบบเรื่องรถ เรื่องทิ้งขยะให้ ชาวบ้านก็ต้องปฏิบัติตามเรา เช่น ทางหน่วยงานบอกว่า เก็บเวลานั้นเวลานี้ แต่เราต้องประชาสัมพันธ์ ส่วนใหญ่ชาวบ้านที่นี่เขาจะอยู่กับผู้นำชุมชนอยู่แล้ว และคนทำงานส่วนใหญ่ก็เป็นคนในพื้นที่อยู่แล้ว”

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ: ชุมชนร่วมกันดำเนินการตามแผนที่วางไว้ เช่น การคัดแยกขยะตั้งแต่ในครัวเรือน การร่วมมือกันในการจัดทำถังขยะตามประเภทต่าง ๆ เช่น ขยะอินทรีย์

ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไป และมีส่วนร่วมในเรื่องของเวลา ในการมาเก็บขยะของรถเทศบาล

“ปัจจุบัน ชาวบ้านเริ่มเข้าใจ ในเรื่องของการแยกขยะว่าทำไมเราต้องแยกขยะไว้ เพราะว่า ทางเทศบาลได้มีมาตรการ เก็บคืนถังขยะ หน้าบ้าน เนื่องจากถ้ายังมีถังขยะหน้าบ้าน อยู่ เวลารถขยะมาเก็บขยะ ก็ยังมีถังขยะอยู่หน้าบ้าน เปรียบเสมือนว่าหน้าบ้านยังมีขยะอยู่ แต่ทางเราเองยังทำได้ไม่หมด เนื่องจากถ้าเอาถังขยะออกทุกหมู่บ้าน ทางเทศบาลไม่มีบพอที่จะ ให้รถไปเก็บขยะได้ทุกวัน ตอนนี้ที่ทำอยู่เป็นแถวถนนใหญ่”

3.ด้านการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์: ชุมชนสามารถนำขยะที่คัดแยกแล้วไปใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น การทำปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ การขายขยะรีไซเคิล และการใช้ประโยชน์จากขยะอื่น ๆ ที่ยังสามารถนำมาใช้ได้

“เมื่อชาวบ้านมีส่วนร่วมกับเรา มันทำให้การทำงานของเราง่ายขึ้นมาก ชาวบ้านเองก็จะได้ความง่ายตาย”

4.ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล: ประชาชนร่วมกันติดตามผลการดำเนินการ และประเมินความสำเร็จของโครงการ

“ผลที่ได้จากการทำมาตรการไร้งถังขยะ ทำให้ชุมชนดูสะอาดขึ้น”

จากการสัมภาษณ์ลำดับที่4 นายอนันต์ ดอเลาะ ประชาชนตำบลมายอ(สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2567)

1.ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจ ประชาชนและผู้นำชุมชนร่วมกันวางแผนวิธีการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางด้วยคัดแยกขยะ การจัดเก็บ และการกำจัดขยะตามครัวเรือน โดยใช้หลัก 4R (Reduce, Redesign, Replanc, Recycle,) ในการลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน และเลือกวิธีที่เหมาะสมในการจัดการขยะที่เหลือ

“ชุมชนจะสะอาด อย่างแรกก็อยู่ที่ตัวเรา เราทำบ้านเราให้สะอาดก่อน คนอื่นดูเขาก็จะทำตาม เราต้องมีใจในการลดขยะ อะไรที่ไม่จำเป็นก็ไม่จำเป็นต้องไปใช้ อะไรที่สามารถนำมารีไซเคิลเป็นของอย่างอื่นเราก้หาวิธี ประหยัดค่าใช้จ่ายไปอีก”

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ: ชุมชนร่วมกันดำเนินการตามแผนที่วางไว้ เช่น การคัดแยกขยะตั้งแต่ในครัวเรือน การร่วมมือกันในการจัดทำถังขยะตามประเภทต่าง ๆ

เช่น ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไป และมีส่วนร่วมในเรื่องของเวลา ในการมาเก็บขยะของรถเทศบาล

“คิดว่าถ้าเทศบาลทำมาตรการ ก็ดีเหมือนกัน ถ้าต่างฝ่ายต่างให้ความร่วมมือ และให้ทางหน่วยงานเพิ่มมาตรการให้ความรู้แก่ชาวบ้านว่าไม่มีถังขยะหน้าบ้านควรปฏิบัติ ยังไง”

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์: ชุมชนสามารถนำขยะที่คัดแยกแล้วไปใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น การทำปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ การขายขยะรีไซเคิล และการใช้ประโยชน์จากขยะอื่น ๆ ที่ยังสามารถนำมาใช้ได้

“เมื่อผมมีความรู้ ผมเองก็ได้เลือกทำให้เกิดประโยชน์ ทำตามในเรื่องๆดี ที่ทำแล้วเกิดประโยชน์แก่ตัวเราและไม่เป็นโทษต่อคนอื่น”

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล: ประชาชนร่วมกันติดตามผลการดำเนินการ และประเมินความสำเร็จของโครงการ

“เมื่อมีความร่วมมือกันที่จะทำอะไรสักอย่าง ผลที่ได้มันก็ต้องออกมาดี”

จากการสัมภาษณ์ลำดับที่ 5 นางฮาปเฮาะ วาตี ประชาชนตำบลมายอ(สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2567)

1. ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจ ประชาชนและผู้นำชุมชนร่วมกันวางแผนวิธีการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางด้วยคัดแยกขยะ การจัดเก็บ และการกำจัดขยะตามครัวเรือน โดยใช้หลัก 4R (Reduce, Redesign, Replanc, Recycle,) ในการลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน และเลือกวิธีที่เหมาะสมในการจัดการขยะที่เหลือ

“ก็อย่างที่เทศบาลได้แจ้งตลอดว่า ให้มีความร่วมมือในการจัดการขยะ อย่างแรกก็ต้องเริ่มที่คัดแยกตั้งแต่ครัวเรือนของแต่ละบ้าน”

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ: ชุมชนร่วมกันดำเนินการตามแผนที่วางไว้ เช่น การคัดแยกขยะตั้งแต่ในครัวเรือน การร่วมมือกันในการจัดทำถังขยะตามประเภทต่าง ๆ เช่น ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไป และมีส่วนร่วมในเรื่องของเวลา ในการมาเก็บขยะของรถเทศบาล

“ตั้งแต่เทศบาลเอาถังขยะออก ช่วงแรกๆก็ไม่ชิน เพราะลำบากเวลาจะทิ้งขยะ เวลาไปตั้งหน้าบ้าน บางทีก็เขี่ยบ้าง แต่ทางเทศบาลได้ให้ความรู้ในการคัดแยกขยะ กะก็เริ่มที่จะแยกขยะ เศษอาหารก็ให้ไก่กิน ขยะที่สามารถนำไปขายได้ กะก็เก็บสะสมไว้ ส่วนที่เหลือก็จะ

เหลือที่เป็นขยะจริงๆ เช่นซองขนม ส่วนเรื่องการมาเก็บขยะก็มาอย่างสม่ำเสมอ พอหลายๆ ก็เริ่มรู้สึกว่ามันไม่มีถังขยะ ทำให้ดูสะอาดขึ้นจริง”

3.ด้านการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์: ชุมชนสามารถนำขยะที่คัดแยกแล้วไปใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น การทำปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ การขายขยะรีไซเคิล และการใช้ประโยชน์จากขยะอื่น ๆ ที่ยังสามารถนำมาใช้ได้

“ตอนแรกก็ไม่เห็นด้วยกับทางเทศบาลที่ทำแบบนี้ ยากที่จะทิ้งขยะ แต่พอนานๆ มันทำให้ต้องมีวินัยมากขึ้น ต้องมีส่วนร่วมกันภายในครอบครัวว่า เราต้องจัดการขยะให้ดี ไม่งั้นบ้านเราก็จะมีขยะมากขึ้น เมื่อก่อนเศษอาหารจากที่ทิ้งลงถังขยะตลอด เวลาตั้งหน้าบ้านก่อนรถขยะจะมาเก็บ ก็มีสัตว์ต่างๆ มาเขี่ยกิน แต่ตอนนี้แบเอาไปเป็นอาหารปลา ก็เป็นข้อดีอย่างมากในการจัดการปัญหาขยะนี้”

4.ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล: ประชาชนร่วมกันติดตามผลการดำเนินการและประเมินความสำเร็จของโครงการ

“การจัดการขยะของเทศบาลมายอ ถือว่าดีมาก อาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วมที่จะช่วยในการลดขยะกับทางเทศบาล บางทีอะไรที่ไม่จำเป็น เราก็หลีกเลี่ยง อะไรที่เอาเอากลับมาใช้ใหม่ได้ ก็ทำ เช่น กะเลือกที่ใช้ถุงผ้าแทนการใช้ถุงพลาสติกเวลาซื้อของที่ร้านสะดวกซื้อต่างๆ ก็จะเลือกที่จะไม่รับถุงพลาสติก”

จากการสัมภาษณ์ลำดับที่ 6 นางมารีแย สาแม ประชาชนตำบลมายอ(สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2567)

1.ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจ ประชาชนและผู้นำชุมชนร่วมกันวางแผนวิธีการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางด้วยคัดแยกขยะ การจัดเก็บ และการกำจัดขยะตามครัวเรือน โดยใช้หลัก 4R (Reduce, Redesign, Replanc, Recycle,) ในการลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน และเลือกวิธีที่เหมาะสมในการจัดการขยะที่เหลือ

“ตัดสินใจในการจัดการขยะ ต้องแยกตั้งแต่ที่บ้านเรา และต้องฝึกเป็นวินัย ถ้าไม่พยายามให้ขยะเยอะ ต้องรู้จักการลดขยะ”

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ: ชุมชนร่วมกันดำเนินการตามแผนที่วางไว้ เช่น การคัดแยกขยะตั้งแต่ในครัวเรือน การร่วมมือกันในการจัดทำถังขยะตามประเภทต่าง ๆ เช่น ขยะอินทรีย์

ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไป และมีส่วนร่วมในเรื่องของเวลา ในการมาเก็บขยะของรถเทศบาล

“มีการแยกขยะบ้างแล้ว เช่น ขวด เศษเหล็ก อะไรที่สามารถขายได้ก็แยกไว้ค่ะ เพราะมีสามารถแลกตั้งได้”

3.ด้านการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์: ชุมชนสามารถนำขยะที่คัดแยกแล้วไปใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น การทำปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ การขายขยะรีไซเคิล และการใช้ประโยชน์จากขยะอื่น ๆ ที่ยังสามารถนำมาใช้ได้

“การแยกขยะ มันก็เกิดประโยชน์มากมาย ไม่ทำให้บ้านเรามีขยะตกค้าง และเรายังสามารถเอาขยะสร้างเป็นเงินก็ยังได้ อยู่ที่ตัวเราทั้งนั้น ว่าเราเลือกที่จะปฏิบัติยังไง”

4.ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล: ประชาชนร่วมกันติดตามผลการดำเนินการและประเมินความสำเร็จของโครงการ

“ถือว่าดีระดับหนึ่ง ในส่วนของการจัดการเรื่องนี้ ปัจจุบันเรื่องขยะในชุมชนก็ไม่ได้เป็นปัญหาใหญ่อะไรมาก ยิ่งถ้าเราเองมีส่วนร่วมกับเทศบาลเรื่องนี้ก็ไม่มีอุปสรรคอะไร”

วัตถุประสงค์ที่ 2. เสนอแนะแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

- เทศบาลควรร่วมมือกับชาวบ้านในการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางการลดการใช้วัสดุที่สร้างขยะ(reduce) การสร้างรูปแบบใหม่(redesign) การทดแทน(replanc)และการรีไซเคิล(recycle) โดยเน้นให้ประชาชนเข้าใจถึงความสำคัญของการจัดการขยะและผลกระทบที่เกิดขึ้นหากไม่มีการจัดการที่เหมาะสม

“ทางเทศบาลก็มีการจัดอบรม อบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านเรื่องการจัดการขยะ แต่ผมว่าควรให้มีกิจกรรมแบบนี้บ่อย แต่เพิ่มสิทธิ์ให้มากขึ้นเพื่อถึงดูชาวบ้าน”

- เทศบาลควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคัดแยกขยะอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถต่อยอดจากกิจกรรมที่เคยจัด เช่น การนำขวดพลาสติกมาแลกไข่ หรือนำขวดพลาสติกมารวมที่มีสียดเพื่อนำไปขายและนำรายได้มาสร้างสิ่งสาธารณะประโยชน์ อย่างเช่นการสร้างห้องน้ำให้มีสียด

“สิ่งที่ผมคิดไว้ อยากรจะทำธนาคารขยะชุมชน แต่ด้วยปัจจัยหลายๆอย่าง
งบประมาณไม่พอ แต่ถ้ามีธนาคารขยะ ชาวบ้านสามารถมาแลกเปลี่ยนตั้งค์”

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษางานวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางของตำบลมายอ
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม

สรุปผลการวิจัย

ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจ

ผู้นำชุมชนและประชาชนได้ร่วมกันวางแผนการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง โดยเน้นการคัดแยกขยะ การจัดเก็บ และการกำจัดขยะตามครัวเรือน โดยใช้หลักการ 4R (Reduce, Redesign, Replace, Recycle) เพื่อลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน และเลือกวิธีการจัดการขยะที่เหลืออย่างเหมาะสม โดยผู้นำชุมชนมีการตัดสินใจวางแผนร่วมกับประชาชนว่า ให้ประชาชนคัดแยกขยะก่อนนำไปตั้งไว้หน้าบ้าน เพื่อให้การจัดการขยะมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยขยะเศษอาหารสามารถใช้เป็นอาหารสัตว์ และขยะที่ขายได้สามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ผู้นำชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนจัดการขยะ โดยเริ่มจากการคัดแยกขยะในครัวเรือนและการจัดทำถังขยะตามประเภทต่าง ๆ เช่น ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไป รวมถึงการจัดสรรเวลาให้เหมาะสมกับการเก็บขยะของทางเทศบาล

ด้านการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์

ผู้นำชุมชนและประชาชนมีความเห็นตรงกันในการนำขยะที่คัดแยกแล้วไปใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น การทำปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ การขายขยะรีไซเคิล และการใช้ประโยชน์จากขยะอื่น ๆ ที่ยังนำมาใช้ได้จึงทำให้ปัญหาขยะในชุมชนลดลงอย่างเห็นได้ชัด

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ประชาชนร่วมกันติดตามผลและประเมินความสำเร็จของโครงการ พบว่าการคัดแยกขยะทำให้ปริมาณขยะในตำบลมายอลดลงอย่างเห็นได้ชัด แม้บางพื้นที่ที่ห่างไกลยังมีขยะตกค้าง แต่กำลังมีการเร่งจัดการอยู่ การจัดการขยะของเทศบาลมายอมีประสิทธิภาพ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะประชาชนมีส่วนร่วมในการลดขยะ เช่น หลีกเลี่ยงการใช้สิ่งที่ไม่จำเป็น และเลือกใช้ของที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ เช่น การใช้ถุงผ้าแทน

การอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลักการ 4Rs (Reduce, Replace, Recycle, Redesign) ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางหลักในการลดปริมาณขยะที่ต้นทาง และเพิ่มโอกาสในการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ การคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางเป็นการเริ่มต้นที่สำคัญในการลดปริมาณขยะ โดยการรณรงค์ให้ความรู้และการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนในชุมชนเข้าใจและเห็นความสำคัญของการจัดการขยะอย่างถูกต้อง ตามแนวคิดการจัดการขยะด้วยหลัก 4R ของศุภฤกษ์ ธาราพิทักษ์วงศ์. (2562) 4R คือ การจัดการของเสียโดยให้ความสำคัญในการลดการเกิดของเสียให้เหลือน้อยที่สุดเป็นลำดับแรก โดยมุ่งเน้น การใช้วัสดุติดหรือทรัพยากรการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อมาเมื่อเกิดของเสียแล้วต้องพยายามหาแนวทางการนำกลับไปใช้ซ้ำหรือใช้ใหม่ให้ได้มากที่สุด โดยพิจารณาถึงศักยภาพการใช้ประโยชน์ของของเสียแต่ละประเภทและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เหลือของเสียที่จะต้องบำบัด/กำจัดในปริมาณน้อยที่สุด โดยเลือกใช้วิธีการกำจัดของเสียเป็นวิธีสุดท้าย ซึ่ง 4R คือลดการใช้หรือใช้น้อยเท่าที่จำเป็น (Reduce) การสร้างรูปแบบใหม่ (Redesign) การทดแทน (Replace) และการหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)

พบว่า การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของประชาชนร่วมกับผู้นำท้องถิ่นช่วยให้เกิดการวางแผนการจัดการขยะที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ นอกจากนี้ การสนับสนุนด้านทรัพยากร เช่น การจัดหาถังขยะแยกประเภทและการเก็บขยะอย่างมีระบบ ช่วยให้การจัดการขยะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังพบอุปสรรคบางประการ เช่น การขาดทรัพยากรสำหรับการจัดการขยะในบางหมู่บ้าน ทำให้การดำเนินการไม่สามารถครอบคลุมได้อย่างทั่วถึง การมีส่วนร่วมในการประเมินผลและติดตามผลการดำเนินงานโดยประชาชนเองก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยสร้างการรับรู้และความรับผิดชอบร่วมกันในชุมชน การนำขยะบางประเภทไปใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น การทำปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์หรือการขายขยะรีไซเคิล ทำให้ชุมชนสามารถเห็นถึงการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์จากการจัดการขยะอย่างเป็นรูปธรรม ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะเป็นปัจจัยที่สำคัญและควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนต่อไป.

การจัดการขยะในชุมชนมายอโดยใช้หลัก 4R นั้นสามารถช่วยลดปัญหาขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพหากชาวบ้านมีการรับรู้และเข้าใจแนวทางการแยกขยะอย่างถูกต้อง การมีส่วนร่วมของชุมชนและการจัดระบบการคัดแยกขยะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการลดปริมาณขยะในพื้นที่ นอกจากนี้การฝึกอบรมและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องจะทำให้การจัดการขยะมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ขยายการให้ความรู้และอบรม: ควรขยายการจัดอบรมและให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับการแยกขยะและผลกระทบของการจัดการขยะที่ไม่ถูกต้อง โดยอาจใช้สื่อหลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดกิจกรรมในชุมชน การจัดทำวิดีโอ หรือการใช้สื่อออนไลน์ที่เข้าถึงง่าย

2. สนับสนุนการพัฒนาธุรกิจรีไซเคิล: ควรสนับสนุนธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการรีไซเคิลและนำขยะกลับมาใช้ใหม่ เช่น การสร้างธนาคารขยะ หรือการจัดหาตลาดสำหรับสินค้าที่ผลิตจากวัสดุรีไซเคิล

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ.(2564).[ออนไลน์].ค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2567,จาก
<https://www.pcd.go.th/publication/26745/>
- กัญญ์ณฉวี วชิรพัฒน์พงศ์. การมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชนเขตชุมชนเทศบาลเมือง
 บ้านบึง จังหวัดชลบุรี [วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต]. ชลบุรี:มหาวิทยาลัยบูรพา;
 2560.
- กันต์สินี บุญสม.(2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย : กรณีศึกษาเขต
 เทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิชฎามณูย์ แขวงเมือง.(2563).การจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชน:กรณีศึกษาตำบลวัง
 แสง อำเภอกำแพง จังหวัดมหาสารคาม.ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัย
 มหาสารคาม.
- จินตนา สุขจรรย์.(2549). การศึกษาและการพัฒนาชุมชน.เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไชยา ภาวะบุตร. (2555). หลัก ทฤษฎี และปฏิบัติการบริหารการศึกษา. สกลนคร :มหาวิทยาลัยราช
 ภัฏสกลนคร.
- ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง. (2556). ชุมชน.สงขลา:ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ
- ทรงชัย บุญทวงศ์.(2564). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย :กรณีศึกษาเทศบาล
 เมืองบ้านสวน อำเภอมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี.รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัย
 บูรพา.
- ทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์.(2550). การมีของชุมชนในการศึกษาในพื้นที่บริการของโรงเรียนล้อมแรดวิทยา
 อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธร สุนทรายุทธ. (2551). การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป : ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา.
 กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์
- ปิยชาติ ศิลปะสุวรรณ.(2557).ขยะมูลฝอยชุมชน ปัญหาใหญ่ที่ประเทศกำลังเผชิญ,วิทยาการ
 ปฏิบัติ,4(7),2-4.
- ประพันธ์พงศ์ ชิมพงษ์. (2551). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, ปทุมธานี : มหาวิทยาลัย
 ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พัชรี สินเจริญ. 2562. การจัดการขยะมูลฝอย กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ
 อำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. การศึกษาอิสระปริญญาโท. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม(2551). การบริหารสังคม ศาสตร์แห่งศตวรรษเพื่อสังคมไทยและสังคม
 โลก. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.

- มยุรีรัตน์ เสริมพงศ์ .(2565). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการจัดการขยะอันตรายของจังหวัดสระบุรีกรณีศึกษาพื้นที่ในการจัดการขยะมูลฝอย.มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2567.จากfile:///C:/Users/Huawei/Downloads/E-Journal3-2565.006
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553), การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : ประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ:บุ๊คพอยท์
- ระพีพัฒน์ วงษ์ภักดี, กฤษฏาวงศ์ จันเดิบ, อรณี ณะเกิงสุข, วรภรณ์ มนตรี, จุฑารัตน์ แสนบุญ และ อุดม ชัยสุวรรณ. 2563. การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านสวัสดิ์ ตำบลกลันทา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์.
- ลินิน พูนผล, จินดาวลัย วิบูลย์อุทัย, และธีรยุทธ อุดมพร. (2557). การสร้างบุคคลต้นแบบในการจัดการมูลฝอยโดยอาศัยแรงจูงใจให้แกนนำชุมชนมีส่วนร่วม ชุมชนสามัคคีธรรม เทศบาลตำบลด่านขุนทด อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา, วารสารเกื้อการุณย์, 21(1), 70-83.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2551). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน. นนทบุรี:สถาบันพระปกเกล้า.
- ศุภฤกษ์ ธาราพิทักษ์วงศ์.(2562). การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการขยะครบวงจรด้วยกระบวนการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาชุมชนตำบลป่าแป๋อำเภอแม่แตงจังหวัดเชียงใหม่. ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สัญญา เคนาภูมิ.(2551). ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์.วารสารวิจัยวิชาการ,2(1),186.

บุคลากรกรม

ยะยูโซ๊ะ แม็งมะแอ. นายกเทศมนตรีตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. สัมภาษณ์, 23 กันยายน 2567.

มารีแย સાమ్. ประชาชนตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. สัมภาษณ์, 23 กันยายน 2567.

มะดารี สะนิ. รองนายกเทศมนตรีตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. สัมภาษณ์, 23 กันยายน 2567.

อนัส ดอเลาะ. ประชาชนตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. สัมภาษณ์, 23 กันยายน 2567.

ฮาปเซาะ วาดี. ประชาชนตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. สัมภาษณ์, 23 กันยายน 2567.

โรสนี สะมะแอ. เจ้าหน้าที่สุขาภิบาล เทศบาลตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. สัมภาษณ์, 23 กันยายน 2567.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

เรื่องแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานีประกอบด้วยผู้นำท้องที่ ดังนี้

- 1.นายกเทศมนตรีตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี จำนวน 1 คน
- 2.รองนายกเทศมนตรีตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี จำนวน 1 คน
- 3.นักวิชาการสุขาภิบาลเทศบาลตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี จำนวน 1 คน
- 4.ประชาชนตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี จำนวน 3 คน

ชื่อผู้วิจัย นางสาวยัสมี ตะแซสาเมาะ , นางสาวสาสินี เทษา , นายฟูรกอน ประแก้ว

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ศรินทร์ญา จังจริง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสัมภาษณ์

ชื่อหัวข้อ

พิเศษ.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....

พ.ศ.....สถานที่

สัมภาษณ์.....

เริ่มสัมภาษณ์เวลา.....จบการสัมภาษณ์

เวลา.....

ผู้ให้

สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้

สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง/อาชีพ.....ประสบการณ์ในการ

ทำงาน.....เพศ.....อายุ.....

การศึกษา.....

ภูมิลำเนา.....

...

ส่วนที่ 3 ประเด็นคำถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยด้วย กระบวนการมีส่วนร่วม

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง
ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี แบบสัมภาษณ์ดังกล่าวเป็น
แบบกึ่งโครงสร้าง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่
ต้นทางของตำบลมายอ และเพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม
ตำบลมายอ อำเภอมายอจังหวัดปัตตานี โดยมีคำถามดังนี้

1 กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะตามหลัก4R ตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

- 1.1 ทำไมถึงต้องให้ความสำคัญในการจัดการขยะ
- 1.2 ท่านคิดว่าการคัดแยกขยะส่งผลดีต่อชุมชนอย่างไร
- 1.3 ในการจัดการขยะท่านพบเจอปัญหาอะไรบ้าง
- 1.4 ในการบริหารการจัดการขยะมีขั้นตอนการวางแผนอย่างไร
- 1.5 มีการจัดโครงการให้กับประชาชนในเรื่องของการจัดการขยะหรือไม่
- 1.6 ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องของการจัดการขยะมีความสำคัญอย่างไรต่อการพัฒนา
ชุมชน
- 1.7 ท่านคิดว่าชุมชนควรมีกิจกรรมใดเพิ่มเติมในด้านการจัดการขยะตามหลัก4R เพื่อให้เกิด
ประสิทธิภาพสูงขึ้น
- 1.8 คุณคิดว่าการใช้ประโยชน์จากขยะรีไซเคิลสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน
อย่างไรบ้าง?

1.9 คุณคิดว่าการประเมินผลด้านการจัดการขยะสำคัญอย่างไร และสามารถนำไปสู่การปรับปรุงในด้านใดบ้าง?

2. การเสนอแนะแนวทางการจัดการขยะ ตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

1.1 มีข้อเสนอแนะอย่างไรในการลดปริมาณขยะในชุมชนของคุณ?

1.2 คุณคิดว่าการส่งเสริมการรีไซเคิลในชุมชนควรดำเนินการอย่างไรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น?

ภาคผนวก ข

ภาพประกอบการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

ภาพที่1:พบอาจารย์ที่ปรึกษา

ภาพที่2,3 :สัมภาษณ์นายกเทศมนตรีตำบลมายอและนักวิชาการสุขภาพ

ภาพที่4,5 :ลงพื้นที่สัมภาษณ์ชาวบ้านตำบลมายอ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

ภาพที่6,7 :ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล :นายฟุรกอน ประแก้ว

วัน/เดือน/ปีเกิด :02/03/2546

ที่อยู่ปัจจุบัน : 28 หมู่4 ตำบลกะรุปี อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี94230

ประวัติการศึกษา :ปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน

E-mail: 406422068@yru.ac.th

โทรศัพท์ : 0931293123

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล :นางสาวสาลิณี เทษา

วัน/เดือน/ปีเกิด :04/08/2544

ที่อยู่ปัจจุบัน : 209/2 หมู่1 ตำบลคลองใหม่ อำเภอยะรังจังหวัดปัตตานี 94160

ประวัติการศึกษา :ปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน

E-mail: 406422070@yru.ac.th

โทรศัพท์ : 0843394802

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล :นางสาวยัยสมี ตะแซสาเมาะ

วัน/เดือน/ปีเกิด :29/09/2545

ที่อยู่ปัจจุบัน :79/1 หมู่ 3 ตำบลถนน อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

ประวัติการศึกษา :ปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน

E-mail: 406422080@yru.ac.th

โทรศัพท์ : 0620906881

